

Vattenmyndigheten Bottenhavet
Samråd om förvaltningsplan, åtgärdsprogram
och miljö kvalitetsnormer 2021-2027

Remissvar: Med anledning av vattenmyndighetens uppmaning att lämna synpunkter till ovan samråd har vi valt att samla vårt svar under avsnitt "7.2 Övriga synpunkter"

I anslutning till uppstarten av projekten Hållbar vattenkraft i Dalälven (HÅVD) och Laxfisk i nedre Dalälven (LIV) beslöt Nedre Dalälvens Intresseförening att starta ett arbete för att utveckla dialog och informationsutbyte samt stärka nätverk mellan projekten och berörda fiskerättsägare, näringsliv och kommuner.

Arbetet har sedan uppstarten 2016 drivits i två på varandra följande projekt; "Fiskevård i Nedre Dalälven" respektive "Samverkan fisket intressenter". All information från nätverksaktiviteter respektive framtaget kunskapsmaterial från de två ovannämnda projekten finns samlat på <https://www.nedredalalven.se/sv/biosfaromradet/fokusomraden/fokusomrade-hallbart-fiske>

Vid sidan av Nedre Dalälvens projektledare har ansvariga länsfiskekonsulenter från de fyra berörda Länsstyrelserna deltagit vid nätverksträffar och workshops som kunskapsbärare och för att kunna svara på aktuella frågor rörande bl.a. förvaltning och regelverk. Arbetet har präglats av engagemang, intresse och växande samarbete bland fiskerättsägarnas representanter och övriga deltagare.

Med återintroduktion av havsvandrande arter (lax och havsöring) kombinerat med en långsiktigt hållbar förvaltning av resursen ser vi en stor utvecklingspotential! Dels för företagande, dels en starkt attraktionskraft att bosätta sig i området. Vilket i sin tur stärker underlaget för samhällsservice längs den berörda älvsträckan (LIV-området) från mynningen vid Älvkarleby till Bysjön!

Vi vill härmed understryka:

- A. Betydelsen av införandet av effektiva passagelösningar för havsvandrande arter förbi dammar och kraftverk samt åtgärder för återetablering av lek- och uppväxtområden i LIV-området.
- B. Att lösningar för upp/nedströmspassagerna behöver göras långsiktigt hållbara och väl fungerande för alla aktuella arter. Där hög tålighet mot yttre faktorer som exempelvis frysning, torrläggning, perioder med förhöjd temperatur mm behöver säkerställas.
- C. Att god anlockningsförmåga måste säkerställas så att uppstigande fisk hittar passagevägar.
- D. Att det är viktigt att Vattenmyndigheten uppmärksammar det faktum hur LIV-projektet med intressenter (Vattenfall, Fortum, Länsstyrelsen Uppsala, Länsstyrelsen Gävleborg samt Stiftelsen Bra Miljöval) på ett vetenskapligt sätt har utfört en mycket gedigen helhetsanalys av älvsträckan nedströms Älvkarleby Kraftverk upp till Bysjön/Näs Kraftverk. Slutredovisad 2018. Det här arbetet har redovisat möjligheter och åtgärdsbehov och utrett vilken potential som finns för laxartade fiskar. I materialet redovisas förslag till lösningar för passager och likaså reproduktionspotentialen för laxfiskar. Att genomföra dessa åtgärder och, följaktligen,

att ni föreslår dessa i ert åtgärdsprogram, vore en rimlig möjlighet att förbättra utsikterna att uppnå miljö kvalitetsnormen och EU:s naturvårdsdirektiv.

- E. I anslutning till HÅVD-arbetets slutförande ställde vi frågan om en alternativ väg för att nå mål med balans och korttidsreglering. Vi menade att möjligheterna att öka reglerförmågan och samtidigt balansera amplitudstörningar genom att effektivare samköra kraftverk som ligger efter varandra i en älvsträcka behöver tas tillvara. Hinder för att tillvarata den möjligheten, och därmed även kunna lindra ekologiska påfrestningar, behöver undanröjas.
- F. Det är olyckligt med att delsträcka av älven, nedre Dalälven från Bysjön/Näs Kraftverk till mynningen i havet, i prövningsarbetet ej hanteras som en helhet då livet i vattnet har möjlighet röra sig vägen upp till Näs Kraftverk.

Till våra synpunkter bifogar vi följande dokumentation som Vattenmyndigheten behöver ha kännedom om under arbetet med upprättandet av förslag till åtgärdsprogram:

1. "Remissyttrande HARO: 53.1, Dalälven – delen Näs Bruk/Bysjön till älvmyningen i havet, det s.k. LIV-området, diarienummer 99-2019."
Fiskerättsägarnas och Nedre Dalälvens intresseförenings gemensamma remissyttrande.
2. "Med anledning av remissförslag till nationell plan för omprövning av vattenkraft, diarienummer (99-2019)."
Gemensamt remissyttrande från Kommunstyrelseordförande i de sju berörda Nedre Dalälvs kommunerna.
3. "Med anledning av kommande arbete med nationell omprövning av vatten-kraft lämnar jag följande synpunkter, 2021-04-26."
Expertutlåtande av Anna Hagelin/PhD.

Vänlig hälsning

Henrik Thomke
Projektledare
Samverkan fiskets intressenter

Charlotta Heimersson, VD
Nedre Dalälvens Intresseförening

Magnus Pamp, koordinator
Biosfärområde Älvlandskapet Nedre
Dalälven

Gysinge 2019-06-24

Till: vattenmiljoochvattenkraft@havochvatten.se

Cc: Havs- och Vattenmyndigheten, johan.kling@havochvatten.se, jakob.granit@havochvatten.se, maria.hellsten@havochvatten.se

Remissyttrande HARO: 53.1, Dalälven – delen Näs Bruk/Bysjön till älvmyningen i havet, det s.k. LIV-området, diarienummer 99-2019.

De senaste ca fyra åren har stora processer med många involverade parter pågått i den nedre delen av Dalälven för att arbeta med förvaltningen av framförallt laxen men också havsöringen. Det lokala engagemanget i dessa förberedelser har vuxit till en bred och mycket väl förankrad lokal vilja som har investerat mycket tid. Samtidigt som myndigheter tillsammans med kraftindustrin redan har satsat miljontals på kronor forskning och genomförda konkreta biotopåtgärder i vårt område.

Vi vill här ge en bakgrund till det lokala arbetet, rapportera var vi befinner oss i nuläget och komplettera vårt tidigare inskickade material.

Nedre Dalälvens intresseförening

Mot bakgrund av områdets både bra och dåliga förhållanden grundades Nedre Dalälvens intresseförening 1986 av representanter från både den offentliga och den privata sektorn i vardagligt tal kallat Nedre Dalälvsarbetet (NeDa).

NeDa:s ägare inkluderar institutioner med intressen i regionen i form av företag, de nio kommunerna längs älvsträckan och övriga organisationer. Styrelsen består av medlemmar och företrädare för samtliga kommuner och företrädare för olika sektorer av ekonomin.

År 2011 utsåg FN-organet Unesco Älvlandskapet Nedre Dalälven till biosfärområde. NeDa är huvudman för och samordnare av biosfärområdet.

NeDa:s affärsidé

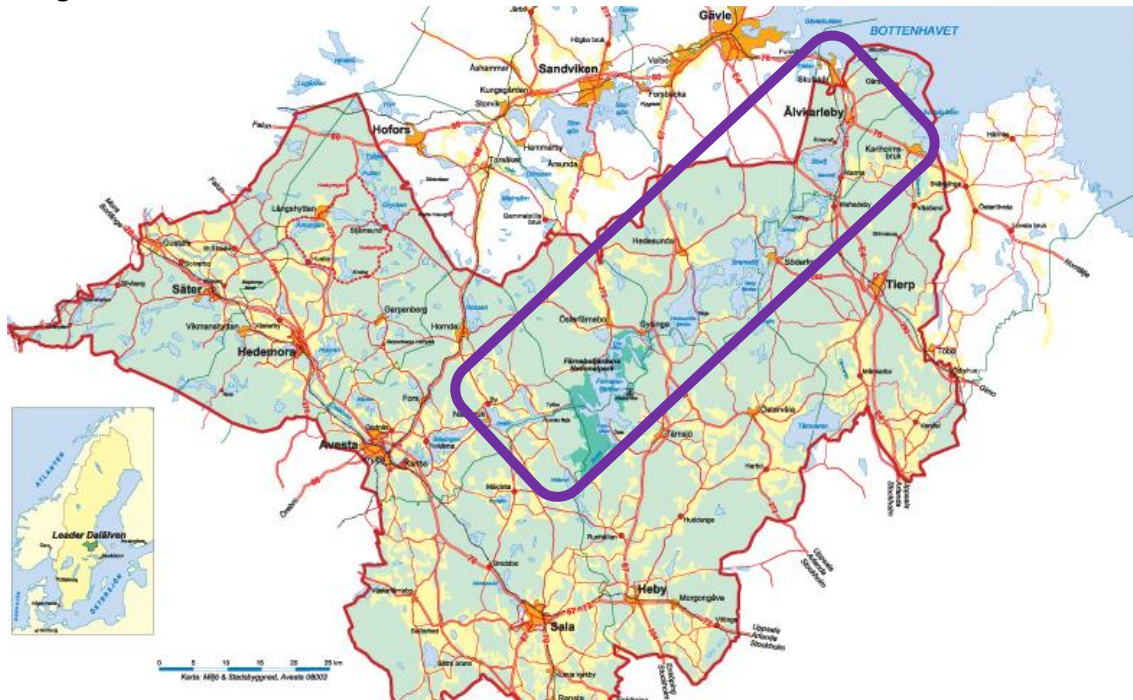
Med utgångspunkt från Nedre Dalälvens unika och höga natur- och kulturmiljökvaliteter samt det centrala och strategiska läget i landet, är målet att:

- ★ övergripande ge regionen en positiv profilering,
- ★ gagna medlemmarna
- ★ utveckla turismen
- ★ bidra till inflyttning av hushåll och företag

Detta ska ske genom ett aktivt samarbete mellan privata företag, organisationer och samhällsorgan över traditionella gränser.

Utvecklingsarbetet skall ske med beaktande av de areella näringarnas intressen, natur- och kulturmiljöintressen samt medlemmarnas övriga intressen.

Geografi

NeDa:s geografi inkluderar nio kommuner (Säter, Hedemora, Avesta, Sala, Sandviken, Gävle, Heby, Tierp och Älvkarleby). Det s.k. LIV-området, som berör sju av dem, sträcker sig längs med älven från Näs bruk ut till havet och är schematiskt markerat med den lila ramen på kartbilden.

Unesco Biosfärområde Älvlandskapet Nedre Dalälven

Älvlandskapet Nedre Dalälven ingår i FN-organet Unescos Biosfärprogram tack vare områdets unika natur-och kulturmiljöer. Delar av området omnämns bl.a. av utredningen Hållbar Vattenkraft/Länsstyrelsen Dalarna som några av Sveriges mest värdefulla naturtyper där exempelvis älvens fjärdlandskap och forsområden med en mycket stor andel av Sveriges svämskog i anslutning till Båtforsområdet utgör unika habitat för fåglar och insekter. Ett område av särskild vikt som är Natura 2000 och där Sverige inför EU har ett ansvar att skydda dessa biotoper.

Ett biosfärområde är ett modellområde för hållbar utveckling som långsiktigt är ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbart. Dessa områden är pilotområden där nya metoder och ny kunskap testas för att nå en långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Att stimulera forskning som stärker biosfärområdenas roll i lärande om hållbart nyttjande av ekosystemtjänster är centralt i det svenska programmet.

Biosfärområden nomineras av respektive lands regering och godkänns därefter av FN-organet Unesco. I Sverige finns nu sju biosfärområden. Huvudman för Biosfärprogrammet i Sverige är Naturvårdsverket.

Vårt lokala nätverksarbete

Under 2016-2018 drev NeDa projektet "Fiskevård i Nedre Dalälvsområdet", Leaderfinansierade med stöd från Europeiska Havs- och Fiskerifonden.

Bakgrunden till projektet var de två stora utredningsprojekt som startades längs älven:

- "Hållbar vattenkraft i Dalälven, HÅVD", projektledning Länsstyrelsen Dalarna på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten respektive
- "Projekt LIV – laxfisk i nedre Dalälven". Ett vetenskapligt baserat projekt för att utreda och ta fram åtgärdsplaner och förslag till lösningar på passager för havsvandrande fisk förbi de nedersta kraftverken i Dalälven. Och för att kartlägga om det finns tillräckliga förutsättningar längs älvsträckan för lek- och uppväxtområden som vild havsvandrande fisk är i behov av. Projektet har bedrivits som ett samarbete mellan länsstyrelserna i Gävleborgs och Uppsala län, kraftbolagen Vattenfall och Fortum samt Bra Miljöval med Länsstyrelsen i Gävleborg som projektledare.

Syftet med projektet var att medverka till ökad fiskevård i Nedre Dalälvsområdet och skapa engagemang för och kunskap om fiskevård bland berörda aktörer. Samt att arbeta med ömsesidigt informationsutbyte mellan Länsstyrelserna i C-, U-, W- och X-län samt vatten/fiskerättsägare, fisketuristföretag, kommunerna m.fl. och projekten HÅVD respektive LIV.

Arbetsmetoden var fältdagar och personliga träffar samt större samlingar. Läs mer på <https://www.nedredalalven.se/index.php/sv/fiskevard/fiskevard-nedre-dalalvsområdet>.

En informell styrgrupp bildades med länsfiskekonsulenter från de fyra berörda länen som medverkade aktivt i projektets arbete. Projektet kom att bistå med många nätverkskontakter och lokal kunskap till LIV-projektets personal.

Projektets goda förankring och den dialogplattform som skapades ledde till önskemål från nätverksdeltagarna att fortsätta samverka efter projektens slut. Försommaren 2018 blev det klart att arbetet kunde fortgå genom projektet "Samverkan mellan fiskets intressenter" till sommaren 2020. Läs mer på <https://www.nedredalalven.se/index.php/sv/fiskevard/samverkan-nedre-dalalven>.

Den lokala förankringen stärktes ytterligare och ett nätverksarbete inleddes försommaren 2018 för att tillsammans med fiskevårdsområdesföreningarna från mynningen till Bysjön/Näs bruk (inklusive fiskerättsägarna i Tyttbo-området) utarbeta en förenklad fiskeförvaltningsplan. D.v.s. längs det s.k. LIV-området, markerat med lila ram i kartan på sid 1.

(Not: Sonderingskontakter har tagits med markägare i anslutning till Båtforsområdet där vi inväntar den omstrukturering som skogsbolagen arbetar med.)

Nätverksarbetet genomfördes inledningsvis i två geografiska grupper. Många engagerade sig i arbetet som efter ett år sammanfördes i en grupp. Nätverksarbetets syfte är att visa för kraftbolag, politiker och beslutsfattare hur vi i det här älvområdet agerar proaktivt för att lokalt förbereda och underlätta för, och därigenom snabba på, införandet av passager för havsvandrande fisk! För fackkompetens i arbetet svarade de fyra länen länsfiskekonsulenter som medverkat på ett mycket dedikerat sätt.

Baserat på de vetenskapligt grundade resultaten och förslagen som presenterats i LIV-projektet har, under sommaren 2018 och vintern 2018/19, mångmiljoninvesteringar skett i konkreta fysiska insatser med olika biotopåtgärder genom länsstyrelsernas försorg och i nära samarbete med Vattenfall och Fortum samt berörda Fiskevårdsområdesföreningar. Dessa åtgärder inkluderar även homing-insatser genom utsättning av lekmogen fisk samt rombackar för att bygga upp lokala bestånd av havsvandrande fisk.

Nätverksprocessen med fiskeförvaltningsplanen utgår från fyra temaområden:

1. Vision och strategi
2. Målarter och målbeskrivning
3. Tidsenligt regelverk och tillsyn
4. Uppföljning och utvärdering (adaptiv förvaltning)

Fram till mars 2019 har nätverket processat "Vision och strategi", "Målarter och målbeskrivning" samt "Tidsenligt regelverk och tillsyn". En 2-dagarskurs för fisketillsyningspersonal med hela 37 deltagare genomfördes 4-5 mars.

Mer om samverkan kring vårt arbete finns att se i den introduktionsfilm Naturvårdsverket tog fram om arbetet i vintras <https://youtu.be/Z88cPJxpJ7A>

En fråga som aktualiserats allt tydligare under nätverksprocessen är den kritiska utvecklingen för havsöringen, läget bedöms i dag vara akut! Återvandringen har de senaste åren backat kraftigt och är nu exceptionellt låg. Orsakerna är säkert flera. Men en enighet finns i vår process att få upp vild fisk i älven som ges möjlighet att reproducera sig på naturlig väg.

Vi ser att havsöringen ej nämns bland de fyra kriterierna för miljöbedömningen men vill understryka att med den allvarliga situationen har arten hamnat i nu måste åtgärder utvecklas såväl i älven som i kustvattnet. Nätverket har i processen börjat planera förslag till samarbeten för åtgärder i kustområdet.

En art som omnämns i kriterierna är aspen där vårt område har Sveriges unika nordligaste bestånd av asp som är akut hotat, med bara ett fåtal individer kvar i lekpopulationen. En art som vi också behandlar i arbete med fiskeförvaltningsplanen.

Vårt yttrande

Sammantaget baserat på det som beskrivits ovan föreslår vi att:

- Prövning av HARO 53.1, Dalälven, delen Näs bruk/Bysjön till älvmynningen i havet, det s.k. LIV-området tidigare läggs till 2021/22.

LIV-projektets väl grundade vetenskapliga underlag med utredningar av vandringshinder, passageförslag, lek- och uppväxtområden samt populationsmodeller. Överenskommelser som gjorts med kraftindustrin om ökade flöden till attraktiva lek- och uppväxtområden tillsammans med de homing-arbete som är i bruk sedan ett par år. Tillsammans med den lokala processen i området utgör de speciella skäl som motiverar en snar start av prövningsarbetet.

Det råder optimism, framtidsförväntningar och ett mycket starkt engagemang och intresse hos berörda fiskerättsägare, olika aktörer och boende i bygden längs LIV-området för att återetablera havsvandrande fisk i LIV-området!

Att stimulera forskning, testa metoder och nya lösningar för ett sådant arbete stämmer väl med satsningen på den anläggning för modern forskning med internationell spetskompetens för fiskvandring som byggts i Älvkarleby, Laxelatorn, och sammanfaller med regeringens vilja att utnämna Nedre Dalälven till Biosfärområde.

Vi noterar också hur arbetet rönt intresse internationellt då Unesco's Man and the Biosphere Programme (MAB) uppmärksammat initiativet med att återetablera havsvandrande arter till Dalälven genom besök sommaren 2019 för att dokumentera erfarenheter från arbetet i filmformat.

Gysinge 2019-06-24

Henrik Thomke
Projektledare Samverkan fiskets intressenter
070-749 7071

Lotta Heimersson
VD Nedre Dalälven / VL Leader Nedre Dalälven
070 - 650 8868

Joachim Eriksson
Ordförande Älvkarleby Fvof

Anders Wirén
Ordförande MarmaMehedeby Fvof

Lars Sängstuvall
Ordförande Söderfors-Hedesunda Fvof

Christer Sundbom
Ordförande SöderforsHedesunda Fvof

Agneta Lennartsson
Ordförande Gysingeforsarnas Fvof

Maria Vestlund
Ordförande Fernebofjärdens Fvof

Karin Bengtsgård
Tyttbo Forsfiske

Mats Teijne
Gålsbo skifteslag

Roland Lundberg
Botebo skifteslag

Anders Bohlin
Ordförande Bysjöns Fvof

Gysinge 2019-06-24

Till: vattenmiljoochvattenkraft@havochvatten.se

Cc: Havs- och Vattenmyndigheten, johan.kling@havochvatten.se, jakob.granit@havochvatten.se, maria.hellsten@havochvatten.se

Med anledning av remissförslag till nationell plan för omprövning av vattenkraft, diarienummer (99-2019)

Gemensamt yttrande från de sju berörda kommunerna i den nedre delen av Dalälven, sträckan Näs bruk till mynningen i havet.

Vi ser mycket positivt på den tidigareläggning av den nedre delen av Dalälven, till år 2024, som presenterats i det föreliggande remissförslaget till nationell plan.

Vi vill framhålla vikten av att väl utredda och inventerade älv- och avrinningsområden placeras tidigt i tidsplanen för omprövning av vattenverksamhet. Dalälven är ett mycket tydligt exempel på ett vattendrag med redan klara och vetenskapligt baserade inventeringar och förstudier samt mycket god lokal förankring. Det ger goda erfarenheter som kan tillföras övrigt provningsarbete.

Vårt önskemål är att provningen av Dalälven startar 2023 i enlighet med tidigare yttrande från länsstyrelserna i Gävleborg, Uppsala samt Dalarna och vill understryka följande.

- Inget avrinningsområde i landet har så mycket kvalitativt utredningsunderlag som Dalälven tack vare det stora nationella pilotprojektet "Hållbar vattenkraft i Dalälven" samt projektet "Laxfiskar i vattnen" där förutsättningarna för återetablering av havsvandrande fiskarter utreddes och klargjordes längs sträckan Näs Bruk till havsmynningen.
- I anslutning till ovanstående utredningarnas resultat gjordes också överenskommelser med kraftindustrin rörande klara detaljerade naturanpassade vattenflöden till områden för lek- och uppväxtmiljöer, bl.a. det Natura 2000-klassade Båtforsområdet.
- Ur ett kommunalt perspektiv är det betydelsefullt att tillvarata utvecklingspotentialer för näringsliv och landsbygdsutveckling. Det är mycket betydelsefullt att det tas med som ett underlag till den föreslagna tidsplaneringen. Längs Dalälvens sträckning Näs Bruk till havsmynningen, har en stark lokal förankring etablerats för att på ett långsiktigt hållbart sätt planera förvaltningen av havsvandrande fiskarter. Detta möjliggör för en framtida utveckling av småskaligt turistföretagande, stärkt lokalekonomi och öka bygdens attraktivitet för boende och etablering.
- Komplexiteten i Dalälvens avrinningsområde med storskalig kraftproduktion, reglerkraftnytta, kulturminneslämningar och mycket höga naturvärden talar för en tidig start så att det ges god tidstillgång för arbetet med omprövningen. Vi stödjer länsstyrelsernas förslag om en provningstid år 2023 – 2033 och även myndigheternas utgångspunkt att provningen startar nedströms och går uppströms.

- När det gäller Natura 2000-områden skulle målen enligt art- och habitatdirektivet vara klara 2015 enligt EU-kommissionens direktiv, vilket inte uppnåtts. Ambitionen och målet måste vara att det uppnås så fort som möjligt. Detta understryker betydelsen av en tidig start med prövningen.

Det är såväl ekologiskt som samhällsekonomiskt värdefullt att dra nytta av de investeringar som redan är gjorda längs älvsträckan genom bland annat gediget inventerings- och forskningsarbete, gjorda fysiska biotopåtgärder i forsområden, utsättning av lekfisk och rom samt ett betydelsefullt flerårigt lokalt opinions- och förankringsarbete.

Vi önskar att planering och arbete i bl.a. Båtforsområdet, med sina stora bevarandevärde enligt Natura 2000, möjliggörs i närtid för att fortsätta arbetet med återetablering av havsvandrande fiskarter längs älvsträckan.

Vi delar länsstyrelsernas uppfattning och ställer oss bakom deras tidigare yttrande. Motivet är huvudsak Dalälvens unika naturvärden och som understrukits ovan att mycket kunskapsmaterial redan finns framtagna genom projektet Hållbar vattenkraft i Dalälven samt det lokala förankringsarbete som skett i området.

Dag som ovan

Peter Kärnström
Kommunstyrelsens ordförande
Sandvikens kommun

Lars Isacson
Kommunstyrelsens ordförande
Avesta kommun

Anders Wigelsbo
Kommunstyrelsens ordförande
Sala kommun

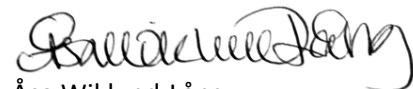

Marie Wilén
Kommunstyrelsens ordförande
Heby kommun

Sara Sjödahl
Kommunstyrelsens ordförande
Tierps kommun

Marie Larsson
Kommunstyrelsens ordförande
Älvkarleby kommun

Åsa Wiklund-Lång
Kommunstyrelsens ordförande
Gävle kommun

**Länsstyrelsen
Västra Götaland**

Anna Hagelin
010-22 45 473
anna.hagelin@lansstyrelsen.se

Med anledning av kommande arbete med nationell omprövning av vattenkraft lämnar jag följande synpunkter.

Projekt LIV- Laxfisk i nedre Dalälven har utrett nedre Dalälvens potential för laxfiskproduktion om fria vandringsvägar skulle återskapas samt utrett vilka åtgärder som är nödvändiga för att långsiktigt stärka älvegna populationer av vandrande lax och öring.

Projektet har studerat ekologisk status i älven och sammanfattat vilka faktorer som påverkar fiskbestånden, samt hur de påverkas. Detta har inneburit både sammanställning och analys av tidigare insamlat material samt nya inventeringar i form av provfisken, biotopkarteringar, fiskmärkningsstudier och utredning av vandringshinder.

Projektet har även tagit fram åtgärdsplaner och förslag på fiskpassager i form av principlösningar och skisser. Vissa delar av biotopåtgärderna i älven är dessutom redan påbörjade.

I rapporten LIV – Laxfisk i nedre Dalälven finns förutom utredningar även modellering och lekbeståndsmål framtagna vilket borde utgöra en god utgångspunkt i kommande diskussioner då potentiell laxfiskreproduktion redovisas för olika åtgärdsscenarier.

Nedre Dalälven, med sina intakta forssträckor, har en närmast unik möjlighet att faktiskt återfå fiskvandring från havet. Det största utredningsarbetet är dessutom redan utfört vilket medför att nedre Dalälven kan komma igång med arbetet omgående och därmed klara en tidig position i prövningsplanen.

Anna Hagelin

dokument1